

Fedulova I.V., Kukurudzyak L.V. The analysis of methodological approaches to the estimation of enterprise's intangible assets

In the article presented the basis of estimation methodology intangible asset, the analysis approaches according domestic and international law. The authors studied the evolution of methods for estimation of intangible assets from the standpoint of value growth and provide competitive advantage. The results of the study of most widely used methods of expert estimates and most unified approach is K.E. Sveybi's and some can be used in Ukraine.

Keywords: *intangible assets, estimation of intangible assets, accounting approach, expert approach, intangible assets management.*

УДК 330.341

ІННОВАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ЕВОЛЮЦІЙНІ АСПЕКТИ

**МАЗНЄВ Г.Є., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАБСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах інновації стають ефективним засобом конкурентної боротьби, рушійною силою суб'єктів господарювання, головною умовою соціально-економічного прогресу. Досвід розвинених країн свідчить, що знання, наукоємні технології, активна інноваційна діяльність перетворюються в стратегічний ресурс економічного зростання. Проте в нашій країні цим факторам не надається належної уваги. Так, згідно міжнародного рейтингу Світового банку «Індекс глобальної конкурентоспроможності» за субіндексом «інновації й фактори розвитку» стан України у 2013 – 2014 рр. погіршився на 22 пункти і знизився з 73-ої позиції до 95-ої. А за здатністю до інновацій Україна «впала» на 42 пункти – з 58-ого місця у 2012 – 2013 рр. до 100-ого у 2013 – 2014 рр. і опинилася між Угандою і Намібією [19].

Особливе занепокоєння викликає той факт, що за здатністю країни втримувати таланти, тобто науково-педагогічних працівників і кваліфікованих спеціалістів, наша країна посідає 140-е місце серед 148 країн світу [28]. Таким чином, Україна, витрачаючи величезні кошти на підготовку наукових кадрів та молодих спеціалістів за найпрестижнішими напрямками, не створює належних умов для їх роботи на батьківщині і, тим самим, інвестує зарубіжні фірми. Не здатна, на жаль, наша країна і залучати талановитих вчених і спеціалістів із-за кордону, посідаючи за відповідним показником також

одне із останніх місць у світі - 136-те [28]. Таке становище обумовлює погіршення науково-дослідної роботи і якості надання освітніх послуг, що в свою чергу є причиною наростаючого відставання України від західних країн. На думку академіка Семиноженка В.П., більшість вітчизняних підприємств уже в теперішній час за технічним рівнем відстають як мінімум на півстоліття від підприємств розвинених країн [15].

Але за висновками науковців, «поки Україною до кінця не упущено момент інноваційного прориву й заняття гідного місця серед світових технологічних держав» [20, С. 195]. Тому Україні, щоб не опинитись на узбіччі світового розвитку потрібно в найближчий час здійснити перехід на інноваційну модель розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переваги інноваційних підходів у виробництві підкреслювати ще основоположники класичної політичної економії англійський економіст Давид Рікардо (1772 – 1823), який вказував на отримання додаткового прибутку від використання нової машини, та шотландський економіст Адам Сміт (1723 – 1799), який звертав увагу на ефективність технологічних та організаційних інновацій, зокрема таких, що обумовлюють виникнення поділу праці.

Питанням теорії інновацій та практичним аспектам інноваційної діяльності підприємств присвятили наукові праці видатні вітчизняні та іноземні вчені: Бажал Ю.М. [1], Гузь О.Є. [4], Друкер П.Ф. [6], Єрмаков О.Ю. [8], Курило Л.І. [12], Лупенко Ю.О. [9, 10], Малік М.Й. [9], Рассоха В.В. [11], Саблук П.Т. [12], Самуельсон В.П. [13], Санто Б. [14], Семиноженко В.П. [15], Твісс Б. [16], Чесборо Г. [25, 26], Федулова Л.І. [18, 20], Шпикуляк О.Г. [9, 12], Шумпетер Й. [23] та ін.

Проте певні аспекти цієї проблеми залишаються недостатньо вивченими. Так, незадовільний стан інноваційної діяльності в Україні певним чином залежить і від невідпрацьованості понятійного апарату теорії інновацій, тому що неоднозначність сприйняття категорій обумовлює різні концептуальні підходи до менеджменту інновацій та негативно впливає на прийняття управлінських рішень.

Метою статті є дослідження і узагальнення наукових поглядів на сутнісно-змістовне наповнення категорії «інновація» та аналіз етапів трансформації концептуальних підходів і методів менеджменту інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Слово «інновація» є ключовим у багатьох поняттях, таких як інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційний розвиток, інноваційна економіка,

інноваційний цикл та ін., а саме воно не має єдиного стандартизованого формулювання. Тому наукове обґрунтування понятійного апарату, який застосовується в теорії інновацій, є сучасним і актуальним.

Термін «інновація» вперше запропонував австрійський економіст Йозеф Алоїс Шумпетер (1883-1950), за його визначенням інновація – це зміни технології та управління, нові комбінації щодо техніки і технології [23, С.13].

Самуельсон П.Е. вважає, що інновація – це виведення на ринок нового, або удосконаленого товару, або впровадження нової технології виробництва, або освоєння нового ринку [13].

Хучек М. пропонує наступну дефініцію інновації – це зміни в техніці, технології, організації, екології, економіці, а також в соціальному житті [21, С.67].

Яковець Ю.В. вважає, що інновації є якісними змінами у виробництві [24, С. 95].

Санто Б. вважає, що інновація – це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якостями виробів, технологій та дає прибуток [14, С. 83].

За думкою Твісса Б., інновація – це процес, в якому винахід або ідея набуває економічного змісту [16, С. 30].

Телишевська А.І., Пащенко О.В., Коледіна А.О. пропонують наступну дефініцію: інновація – це процес зміни, у результаті здійснення якого забезпечується кількісний або якісний технічний, економічний, екологічний чи соціальний ефект [17, С. 144].

Денисенко М.П. і Риженко Я.В. вважають, що інновація – це результат впровадження новацій з метою змін в об'єкті діяльності та одержання економічного, соціального або іншого виду ефекту [5, С. 11].

Згідно з Економічною енциклопедією, інновація – це новий підхід до конструювання, виробництва, збуту товарів, завдяки якому інноватор (автор інновацій) та його компанія здобувають переваги над конкурентами [7, С. 656].

Єрмаков О.Ю. і Саранчук Г.М. під інновацією розуміють нагромадження нових знань, втілених у наукових, економічних, технічних, організаційних, соціальних новинках з метою одержання суб'єктами господарювання прибутку на основі задоволення суспільних потреб [8, С. 12].

Таким чином, приведені трактування поняття «інновація»

показують, що в літературі немає однозначного визначення цієї категорії.

Ми погоджуємось з думкою дослідників [17, С. 144], що відсутність в науковій літературі єдності у трактуванні поняття «інновація» «пояснюється тим, що воно перебуває у постійному розвитку і доповнюється різними аспектами, які враховують особливості та вимоги певного етапу розвитку суспільства».

На основі аналізу думок різних вчених і спеціалістів пропонуємо вважати, що *інновація – це генерування ідей, розробка та впровадження нових процесів, продуктів і послуг, забезпечуючих одержання економічного, соціального або іншого виду ефекту*.

Прослідкуємо еволюцію концептуальних підходів менеджменту інноваційної діяльності.

На першому етапі (1930-1950 рр.) першорядна роль відводилася фундаментальним, пошуковим, прикладним дослідженням і дослідно-конструкторським розробкам. Генерування ідей і освоєння інновацій здійснюють самі вчені. Таким чином, менеджмент інноваційної діяльності здійснюється як управління лабораторіями.

На другому етапі (1950-1970 рр.) корпоративні менеджери приймають участь в управлінні окремими інноваційними проектами, а не в цілому лабораторіями, що дозволяє компаніям зосередити увагу, насамперед, на проектах, які служать цілями їхнього бізнесу.

Відмінністю третього етапу (1970-1990 рр.) є те, що менеджмент інноваційної діяльності має ринкову спрямованість. Маркетингові дослідження проводяться вже на ранніх стадіях розробки інновацій, тобто безпосередньо після фази генерування ідеї новачки.

На четвертому етапі (1990-2000 рр.) менеджмент на основі спільного прийняття рішень із залученням покупців і постачальників для задоволення їх потреб.

Характерною особливістю перших чотирьох етапів є те, що генерування ідей і розробка інновацій здійснюються в межах одного підприємства. Ця парадигма інноваційної діяльності має назву «закриті інновації».

У XXI-му столітті (з 2000 р. – п'ятий етап) набуває розповсюдження нова парадигма інноваційної діяльності – «відкриті інновації». Її автор Генрі Чесборо, проаналізувавши результати діяльності та особливості менеджменту інновацій всесвітньо відомих компаній «IBM», «Nokia», «Procter & Gamble», теоретично обґрунтував цю концепцію в публікованій у 2003 році в Гарварді книзі «Відкриті інновації. Новий шлях створення і застосування технологій» [26].

Відкриті інновації Г. Чесборо характеризує як «цінні ідеї, які можуть надходити як із самої компанії, так і інших структур». При цьому «можуть і повинні разом із власними використовуватися і зовнішні ідеї, а також застосовуватися «внутрішні» і «зовнішні» способи виходів на ринок зі своїми більш довершеними технологіями» [26].

Таким чином, якщо в умовах закритих моделей інновацій виробництво певного товару здійснювалося за лінійною формою технологічного ланцюжка в межах одного підприємства виключно за власними ідеями і розробками, то за моделлю відкритих інновацій використовуються як внутрішні, так і зовнішні джерела ідей і товар постачається на ринок кількома шляхами. В умовах відкритих інновацій суб'єкти господарювання мають змогу як розробляти власні ідеї так і використовувати свою бізнес-модель для виявлення і використання більш ефективних розробок партнерів, не проводячи власних наукових досліджень, які потребують великих коштів і не завжди гарантують впровадження результатів у виробництво. Таким чином, в сучасних умовах інноваційна діяльність високотехнологічних компаній зосереджується не на генеруванні інноваційних ідей, а на розробці бізнес-моделей, які здатні забезпечити швидке застосування інноваційних розробок як своїх, так і таких, що виникають в результаті спільної діяльності наукових установ, університетів, державного сектору та бізнесових структур.

Черваньов Д. і Названова Л., аналізуючи концепцію відкритих інновацій, дають рекомендації з удосконалення інноваційних бізнес-моделей щодо впровадження інновацій [22].

Застосування цієї концепції можливо як в промисловості так і в агропродовольчому комплексі. Більш того, існує думка, що «концепція «відкриті інновації» найбільш ефективна і активна при побудові інноваційної системи і модернізації аграрного виробництва на основі знань» [19, С. 15].

Висновки. Таким чином, уточнення сутнісно-змістовного наповнення категорії «інновація» сприятиме активізації використання результатів наукових досліджень і обґрунтованості прийняття управлінських рішень.

Запропоновано застосування в агропродовольчому комплексі концепції відкритих інновацій, які дозволяють підприємствам інноваційну діяльність зосереджувати не на генеруванні інноваційних ідей, а на розробці бізнес-моделей, які здатні забезпечити швидке застосування інноваційних розробок, як своїх, так і таких, що виникають в результаті спільної діяльності наукових установ, університетів, державного сектору та бізнесових структур.

Література.

1. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін: навч. посіб. / Ю.М. Бажал. – К.: Заповіт, 1996. – 240 с.
2. Бояринова К.О. Використання концепції відкритих інновацій як рушійя взаємодії локальних інноваційних систем / К.О. Бояринова К.О. Кошіпанська // Актуальні проблеми економіки. - 2014. - № 4. – С. 16 – 22.
3. Голиченко О.Г. Современная технологическая революция и новые возможности инновационного развития «догоняющих» стран / О.Г. Голиченко // Инновации. – 2010. – № 3. – С. 12 – 23.
4. Гуздь О.Є. Роль інновацій щодо забезпечення конкурентоспроможності та ефективності підприємства /О.Є. Гуздь // Вісник ХНТУСГ. Економічні науки. – 2015. – Вип. 161. – С. 3 – 11.
5. Денисенко М.П. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації в Україні / М.П. Денисенко, Я.В. Риженко // Проблеми науки. – 2007. - № 6. – С. 10 – 16.
6. Друкер П.Ф. Эпоха разрыва: ориентиры для нашего меняющегося общества / П.Ф. Друкер. – М.: Вильямс, 2007. – 323 с.
7. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
8. Єрмаков О.Ю. Інноваційний розвиток зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах: моногр. /О.Ю. Єрмаков, Г.М. Саранчук. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 196 с.
9. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи: монографія / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. та ін.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. – 516 с.
10. Лупенко Ю.О. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в аграрній сфері України / Ю.О.Лупенко // Економіка АПК. – 2014. – № 12. – С. 5 – 11.
11. Россоха В.В. Інновації й технології: системні ознаки сутності й взаємозв'язку / В.В. Россоха, Д.О. Соколов // Агроінком. – 2013. - № 4 – 6. – С. 82 – 90.
12. Саблук П.Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: моногр. / П.Т. Саблук, О.Г. Шпикуляк, Л.І. Курило та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.
13. Самуэльсон В.П. Экономика. В 2-х томах /В.П. Самуэльсон. – М.: Машиностроение, 1993. – Т.1. – 333 с.
14. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто / пер. с венг. – М.: Прогресс, 1990. – 296 с.
15. Семіноженко В.П. Структурна революція в економіці як категоричний імператив сучасної політики України / В.П. Семіноженко // Інновації: проблеми науки та практики: моногр. – Х.: ВД «НЖЕК», 2006. – 336 с. – С. 9 – 26.

16. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.
17. Телишевська Л.І. Інновації: сутність та правові засади їх реалізації / Л.І. Телишевська, О.В. Пащенко, К.О. Коледіна // БізнесІнформ. – 2014. – № 12. – С. 142 – 146.
18. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України / [Федулова Л.І., Бажал Ю.М., Отецький В.П. та ін.]; за ред. Л.І. Федулової. – К.: Ін-т екон. та прогнозув., 2011. – 656 с.
19. Федоренко В.Ф. Научно-информационное обеспечение инновационного развития в сфере сельского хозяйства / В.Ф. Федоренко. – М.: ФГБНУ «Росинформагротех», 2011. – 368 с.
20. Федулова Л.І. Концептуальні засади формування інноваційної системи підприємств /Л.І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 10. – С. 195 – 205.
21. Хучек М. Социально-экономическое содержание инновации на предприятии / М. Хучек // Вестник Московского университета: серия экономика. – 1995. - № 1. – С. 62 – 71.
22. Черваньов Д. Пріоритетні напрямки реалізації відкритих інновацій в Україні / Д. Черваньов, А. Названова // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2012. – Вип. 136. – С. 4 – 7.
23. Шумпетер Й. Теория экономического развития // Й. Шумпетер [пер. с нем.] – М.: Прогресс, 1982. – 456с.
24. Яковец Ю.В. Ускорение научно-технического прогресса: теория и экономический механизм / Ю.В. Яковец – М.: Экономика, 1988. – 335 с.
25. Chesbrough, H. W. (2006). Open Innovation: A New Paradigm for Understanding Industrial Innovation // www.emotools.es.
26. Chesbrough, H.W. (2003). Open Innovation: the New Imperative for Creating and Profiling from Technology. – Boston. Massachusetts: Harvard Business Schol Press.
27. Mensch G. Stalemate in Technology: Innovation Overcome the Depression. – Cambridge: Mass, 1979. – 247 с.
28. The Global Competitiveness Report 2012 – 2013 [Electronic resource]. – Mode of access: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf.
29. The Global Competitiveness Report 2013 – 2014 // air.euro2day.gr.

Мазнев Г.Є. Інновації: теоретико-еволюційні аспекти

Метою статті є дослідження і узагальнення наукових поглядів на сутнісно-змістовне наповнення категорії «інновація» та аналіз етапів трансформації концептуальних підходів і методів менеджменту інноваційної діяльності.

Розглянуто наукові підходи до визначення поняття «інновація», встановлено, що в науковій літературі відсутнє єдине тлумачення цього терміну, мають місце значні розходження в його визначенні.

Запропоновано застосування концепції відкритих інновацій в агропродовольчому комплексі, які дозволяють підприємствам як розробляти власні ідеї так і використовувати

свою бизнес-модель для выявления и использования більш ефективних розробок партнерів, не проводячи власних наукових досліджень, які потребують великих коштів і не завжди гарантують впровадження результатів у виробництво. Таким чином, інноваційна діяльність зосереджується не на генеруванні інноваційних ідей, а на розробці бизнес-моделей, які здатні забезпечити швидке застосування інноваційних розробок, як своїх, так і таких, що виникають в результаті спільної діяльності наукових установ, університетів, державного сектору та бизнесових структур.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, відкриті інновації.

Мазнев Г.Е. Инновации: теоретико-эволюционные аспекты

Цель статьи: исследование и обобщение научных взглядов на сущностно-содержательное наполнение категории «инновация» и анализ этапов трансформации концептуальных подходов и методов менеджмента инновационной деятельности.

Рассмотрены научные подходы к определению понятия «инновация», установлено, что в научной литературе отсутствует единое толкование этого термина, имеют место значительные расхождения в его определении.

Предложено применение концепции открытых инноваций в агропродовольственном комплексе, которые позволяют предприятиям как разрабатывать собственные идеи так и использовать свою бизнес-модель для выявления и использования более эффективных разработок партнеров, не проводя собственных научных исследований, которые требуют больших финансовых средств и не всегда гарантируют внедрение результатов в производство. Таким образом, инновационная деятельность сосредоточивается не на генерировании инновационных идей, а на разработке бизнес-моделей, которые способны, обеспечить быстрое применение инновационных разработок, как своих, так и таких, что возникают в результате совместной деятельности научных учреждений, университетов, государственного сектора и бизнес-структур.

Ключевые слова: инновация, инновационное развитие, открытые инновации.

Maznev G.E. Innovations: theoretical and evolutionary aspects

The purpose of the article: study and synthesis of scientific views on the essential substantive content of the category "innovation" and an analysis of the stages of transformation of conceptual approaches and methods of management innovation.

Scientific approaches are considered to determination of concept «innovation», it is set that in scientific literature absent unique interpretation of this term, take place considerable divergences in his determination.

The proposed application of the concept of open innovation in the agro-food complex, which enable enterprises to develop their own ideas and to use their business model to identify and use more effective development partners, without conducting their own scientific studies, which require large financial resources and do not always guarantee the implementation of the results into production. Thus, innovative activity focuses not on the generation of innovative ideas, and develop business models that are able to provide rapid application innovative developments, both its own and those that arise as a result of joint activities of scientific institutions, universities, public sector and business structures.

Keywords: innovation, innovative development, opened innovations.